

ΤΟΥ
Δ. Ν.
ΜΑΡΩΝΙΤΗ

Το χώμα και το σώμα

Διαβάζοντας τις προ- άλλες μονορούφι το *Το κουμπί και το φόρεμα* του Σωτήρη Δημητρίου (εκδόσεις Πατάκη), συλλογίζομαι το μονόσειρο βιογραφικό του: «γεννήθηκε το 1955 στη Θεσπρωτία». Κι ο νους μου πήγε αυτόματα στους Θεσπρωτούς της *Οδύσσειας*, που ακούγονται τέσσερις φορές: την πρώτη και την τέταρτη από το στόμα του αγνώριστου ακόμη Οδυσσέα, ενώ στις δύο μεσαίες από τον Εύμαιο, που ξαναλέει, συνοψίζοντας, όσα του διηγήθηκε εκείνος. Πρόκειται ωστόσο για πλαστή διήγηση (ας πούμε: ένα μικρό διήγημα) μιας γενναιοδωρης, διπλής φιλοξενίας. Την αντιγράφω εδώ σε δική μου μετάφραση, αντιδωρο για τα τριάντα δύο μικροσκοπικά διηγήματα του Σωτήρη Δημητρίου σπάνιο δώρο. Μιλάει ο Οδυσσέας:

«Εννιά μερόνυχτα παράδερνα. Δέκατη μέρα, μέσα στη μαύρη νύχτα, / με σήκωσε ένα μεγάλο κύμα και με ρίχνει στον Θεσπρωτών τη χώρα. / Εκεί ο Φείδων, βασιλιάς των Θεσπρωτών, ψυχή ηρωική, με δέχτηκε σαν φίλος, / λύτρα δεν γύρεψε: ο γιος του ήρθε και με βρήκε δαμασμένο / από τον κάματο κι από την παγωνιά, αυτός με πήρε από το χέρι / να με φέρει σπίτι του, με πήγε ο ίδιος στο παλάτι του πατέρα του, / όπου μου φόρεσε και ρούχα, χλαμύδα και χιτώνα. / Εκεί λοιπόν και για τον

Οδυσσέα άκουσα να μιλούν: τον είχα, λέει, / με την αγάπη του ο βασιλιάς φιλοξενήσει, καθώς γυρνούσε πίσω στην πατρίδα. / Ο Φείδων, που μου έδειξε κι όλα τα μαζεμένα πλούτη του, / χαλκό, μαλάματα και σίδηρο σφυρήλατο, / τόσα αγαθά που θά 'φταναν να θρέψουνε δέκα γενιές. [...] / Για

σιλιάς πως είχε πάει προσώρας στη Δωδώνη, / ν' ακούσει του Διός απόφαση από την αψηλή και φουντωμένη δρυ, / πώς θα μπορούσε να νοστήσει στα καρπερά χωράφια της Ιθάκης, / μετά από τόσα χρόνια ξενιτιάς, στα φανερά ή στα κρυφά».

Να θυμίσω πως *Το κουμπί και το φόρεμα* είναι το δωδέκατο στη σειρά πόνημα του Σωτήρη Δημητρίου και το έκτο σε μορφή διηγήματος. Που σημαίνει: η μισή σοδειά της λογοτεχνικής του παραγωγής ανήκει σ' αυτό το είδος, που φαίνεται να είναι η πρώτη του αγάπη και το φόρτε του. Σημειώνονται οι ευρηματικοί τίτλοι των πέντε συλλογών, που από μόνοι τους λένε πολλά για τις θεματικές, τοπογραφικές και γλωσσικές επιλογές του Σωτήρη Δημητρίου, ορίζοντας συνολικά

την ιθαγένειά του: *Ντιάλιθ' ιμ. Χριστάκη* (1978), *Ένα παιδί απ' τη Θεσσαλονίκη* (1989), *Η φλέβα του λαιμού* (1998), *Η βραδυπορία του καλού* (2001), *Τα ζύγια του προσώπου* (2009).

Αν κάτι ξεχωρίζει αμέσως στην πρόσφατη συλλογή διηγημάτων, είναι η οριακή τους συντομία: η μέγιστη έκταση αγγίζει μόλις τις επτά μικρόσχημες σελίδες, η ελάχιστη αρκείται στις δύομισή, ο μέσος όρος κυμαίνεται στις τέσσερις με πέντε. Στο μεταξύ αναπληρώνουν το αποφασισμένο αυτό έλλειμμα οι επιγραφές των τριάντα δύο διηγημάτων: αν σημαδεύει ο καθένας μόνος του τη δική του μικροσκοπική διήγηση, όλοι μαζί συγγράφουν το ενδιάθετο μακροσκοπικό αφήγημα-ποίημα της συλλογής. Αντιγράφω, για να γίνω πιστευτός:

Η σημαδόουρα, Ο διορισμός, Προσφυγάκια, Θα σε σκοτώσω, Η βοήθεια της Παναγίας, Ο Κίτσοσ, Μόσχος και κανέλα, Η μορφιά της απόλειας, Καρφί με καρφί, Ο κόνηγας, Το κουμπί και το φόρεμα, Ξένο οστού, Νεκρή ζώνη, Ο καρπουζοκέφαλος σε νέες περιπέτειες, Ξενοχώρι, Οι κύκλοι της ζωής, Η βαρβαρότητα του γένους, Μεγάλε Μπίλυ, Γλύκα στα γόνατα, Η κυρία Ουρανία, Τοποτηρητής ή πατριάρχης, Νερά και βρύσες να σου τρέχουν, Τι κρίμα, Σ' ευχαριστώ, Το νερό της ψυχής, Το μένος των σωμάτων, Βόλια-μπαρούτι, Μην πράττεις ό,τι δεν μπορείς να πεις, Η λαμπάδα, Η οδοντόβουρτσα, Τρεις αυγουλιέρες και παραλίγο τέσσερις, Θελεσουριά.

Τι δίνει κάθε φορά το μικρό διήγημα στο μεγαλύτερο (παραλειπόμενο) αφήγημα, το υπαινισσοειδές η τελευταία παράγραφος από το *Το κουμπί και το φόρεμα*, και το φανερώνει ο Σωτήρης Δημητρίου στο οπισθόφυλλο του βιβλίου του. Αντιγράφω για τρίτη φορά: «'Βρήκα ένα κουμπί και για χάρη του έραψα ένα φόρεμα», λέει μια παροιμία. Που εξηγεί (μεταφερόμενη στη λογοτεχνία) την αναγωγή ενός στοιχείου σε διήγημα. Αυτός ο τρόπος είναι ο συνήθης. Όπως δεν υπάρχει στη φύση ευθεία γραμμή ή τέλειος κύκλος, δεν υπάρχει και στην κοινωνία αυτοτελές και ανεξάρτητο διήγημα. Είναι πάντα μια αυθαίρετη διάκριση του συγγραφέα.»

Το χρέος πάντως συνοχής των επί μέρους διηγημάτων μεταξύ τους και με το συνολικό αφήγημα το αναλαμβάνει η περιουσία γλώσσα: μεθοριακή και περιθωριακή, συχνά αγριεύει, μυρίζοντας παντού χώμα της Θεσπρωτίας. Κι αυτό το χώμα ενσαρκώνεται κάθε φορά στο σώμα όσων προσέρχονται και παρέρχονται στα τριάντα δύο διηγήματα του τόμου, αφήνοντας πίσω τους ίχνη ανεξίτηλα.

Αυτά τα λίγα, περιορισμένα στον διαθέσιμο χώρο, υπονοούν ότι *Το κουμπί και το φόρεμα* είναι έργο αυθεντικό, όπως αυθεντικός είναι κι εκείνος που το έγραψε, για αυθεντικούς αναγνώστες.

“

Αν κάτι ξεχωρίζει αμέσως στην πρόσφατη συλλογή διηγημάτων του Σωτήρη Δημητρίου, είναι η οριακή τους συντομία: η μέγιστη έκταση αγγίζει μόλις τις επτά μικρόσχημες σελίδες, ο μέσος όρος κυμαίνεται στις τέσσερις με πέντε

”